

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1931

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 8^Α,
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Τό δεκαπενθήμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἡ τονική μεταρρύθμιση

Σεβαστέ μου κ. Γ. Σενόπουλε

Ἡ συζήτηση πού ἔγινε, τὰ τελευταία χρόνια, γύρω ἀπό τὸ ζήτημα τῆς τονικῆς μεταρρύθμισης καὶ τὰ διάφορα συστήματα πού προβλήθηκαν, δείχνουν ὀλοφάνερα πιά ὅτι ἔχει ὀριμώσει σ' ἓναν μεγάλο κύκλο διανοουμένων τοῦ τόπου μας ἡ ἰδέα τῆς συστηματικῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεταρρύθμισης στὴ γραφτὴ μας γλῶσσα. Ἡ ἰδέα αὐτὴ ἀρχισε σήμερα νὰ εἰσχωρῆ καὶ στοὺς πῶ συντηρητικούς κύκλους πού παλιότερα δὲν ἤθελαν «οὐδὲ ἄκροις ὤσιν» ν' ἀκούσουν γιὰ τέτοιες μεταρρυθμίσεις. Ὁ κ. Γ. Χατζιδάκης, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ἀπ' ἐκείνους πού ἀγαποῦν τοὺς τολμηροὺς πειραματισμοὺς ἐπάνω στὴ γλῶσσα, ἐπρότεινε πέρυσι, σὲ μιά συνεδρία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὴν κατάργηση τῶν τόνων καὶ πνευμάτων στὰ διδαχτικά βιβλία καὶ τὴ χρησιμοποίησι μόνον μιᾶς τελείας ἐπάνω στὴν τονισμένη συλλαβή. Ὁ ἴδιος, μιλώντας παλιότερα γιὰ τ' ὀρθογραφικὸ μας καθεστῶς στὸ σύνολό του, τὸ ἐχαρακτήριζε «μεγίστην πληγὴν» καὶ ἐτόνιζε ὅτι ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία καὶ οἱ τόνοι «βασανίζουσι μεγάλας καὶ ἐπὶ μακρὸν τοὺς παιδας, διδασκομένους καὶ μανθάνοντας μηχανικῶς, ἄτε οὐδὲν τούτων αἰσθανομένους ἐν τῇ γλώσσῃ ἢν λαλοῦσι καὶ μανθάνουσιν». Τὸν παραλογισμό τοῦ καθεστώτος τῶν τόνων καὶ πνευμάτων, γιὰ νὰ περιοριστοῦμε σ' αὐτά, τὸν ἀπέδειξαν μὲ τετραγωνικά ἐπιχειρήματα ὁ Βηλαρῆς, ὁ Φαρδύς, ὁ Ἰσιδ. Σκυλίτσης, ὁ Πάλλης, ὁ Τριανταφυλλίδης, ὁ Βλαστός, ὁ Ἐλισαῖος Γιαννίδης, πολλοὶ δὲ ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἐφάρμοσαν στὰ ἔργα τους τὸ σύστημα πού ἐπρότειναν. Σήμερα δὲν ἔχει κανεὶς τίποτε νὰ προσθέσῃ σ' ὅσα ἔχουν γραφῆ γύρω ἀπὸ τὸ θέμα αὐτό. Εἶναι ὅμως νὰ ραγίξεται ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ξαναδιαβάξῃ τὴ θλιβερὴ αὐτὴ φιλολογία καὶ βλέπῃ ὅτι ὅλη ἡ προσπάθεια πού ἔγινε στὸ παρελθὸν ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ χωρὶς ἀποτέλεσμα καὶ νὰ λησμονηθῇ. Σήμερα, ὅσοι γράφουν τὴ δημοτικὴ, ἐνῶ ξέροντες ὅτι δημοτικὴ γλῶσσα θὰ πῆ κατάργηση κάθε νεκροῦ στοιχείου ἀπ' τὸ τυπικὸ τῆς γλώσσας, δὲν τολμοῦν νὰ βάλουν χερὶ στὴν ὑπογεγραμμένη ἢ στὴ δασεῖα, πού εἶναι τὰ πῶ νεκρά καὶ ξένα πρὸς τὴ γλῶσσα μας στοιχεῖα. Πιστεύουν στὴ χρησιμότητά τους; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἀλλὰ τότε τί συμβαίνει;

Νομίζω πὼς δὲν εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ βρῆ

κανεὶς τὴν αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ, πού καταντᾷ πιά σωστὸς παραλογισμὸς. Χρειάζεται ἓνας ἀρχηγός, πού νὰ μῆ μπροστά, γιὰ ν' ἀκολουθήσουν ὄλοι. Ἀκριβῶς ὅ,τι ἔγινε μὲ τὸν Ψυχάρη στὴ γλωσσικὴ μεταστροφή. Ἡ τονικὴ καὶ γενικά ἡ ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμιση γυρεύει τὸν ἀρχηγό της. Ποιὸς ὅμως θὰ εἶναι αὐτός; Ὅχι βέβαια ἡ Ἀκαδημία. Ἡ ἀδιαφορία πού ἔδειξε στὴν πρότασι τοῦ κ. Γ. Χατζιδάκη, πείθει ὅτι ἐκεῖνος πού θὰ πρωτοστατήσῃ στὴ μεταρρύθμιση δὲν θὰ εἶναι αὐτὴ. Τὸ πολὺ-πολὺ, ἂν στὸ μέλλον πάψῃ ν' ἀντιμετωπίξῃ μ' ἐχθρότητα τὴ δημοτικὴ γλῶσσα, νὰ υἱοθετήσῃ τίς μεταρρυθμίσεις πού ἄλλοι θὰ εἰσαγάγουν καὶ νὰ γίνῃ θεσμοφύλακός τους. Σήμερα μὴν ἐλπίζετε τίποτε.

Χρειάζεται λοιπὸν ἓνα πρόσωπο ἢ ἓνας ὀργανισμὸς προοδευτικός, ἀλλὰ μὲ κύρος κ' ἐπιρροή ἐπάνω στὸ κοινὸ τῶν μορφωμένων, πού νὰ μῆ μπροστά καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴ μεταρρύθμιση. Τὸ πρόσωπο αὐτό, κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶστε ἐσεῖς, καὶ τὸ μέσο ἢ «Νέα Ἐστία». Ἄν παρόμοια προσπάθεια γίνονταν ἀπὸ ἓνα περιοδικὸ πρὶν ἀπὸ 20 χρόνια, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ περιοδικὸ αὐτό θὰ εἶχε ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴ δυσμένεια τῶν συντηρητικῶν ἀναγνώστων του καὶ νὰ φοβηθῇ μήπως κλονιστῆ ἡ κυκλοφορία του. Ἄλλο ζήτημα, ἂν ὁ φόβος αὐτὸς θὰ μπορούσε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑποταγή του στὶς ἀντιλήψεις τοῦ συντηρητικοῦ κοινού καὶ νὰ τὸ ἐξαγνίσῃ ἀπέναντι τῆς Ἱστορίας. Σήμερα ὅμως τὰ πράγματα εἶναι τελείως διαφορετικά. Εἶναι ζήτημα, ἂν θὰ βρεθοῦν λίγοι, τόσο καθυστερημένοι, ὥστε νὰ ἐπαναλάβουν τὸ τροπάριο τῶν ὀπτικῶν δυσχερειῶν πού θὰ παρουσιάσῃ γιὰ τὰ μάτια τους ἡ μεταρρύθμιση. Αὐτοί, ὅποιοι κ' ἂν εἶναι, δὲν πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν. Καὶ ἂν εἶναι ἀναγνώστες τῆς «Νέας Ἐστίας» καὶ πρὸς τιμωρία τῆς δὲν τὴν διαβάζουν πιά, ἢ ζημιὰ δική τους. Ἄν εἶναι συνεργάτες καὶ διακόψουν τὴ συνεργασία τους, εὐτύχημα γιὰ τὸ περιοδικὸ καὶ τοὺς ἄλλους ἀναγνώστες του, γιὰτὶ ἐκεῖνος πού πιστεύει σήμερα στὴν ἀναγκαιότητα τῆς δασείας καὶ τῆς περισπωμένης, γιὰ τὴν πνευματικὴ μας προκοπὴ εἶναι ἐπιβλαβής καὶ τίποτε τὸ σωστὸ δὲ μπορεῖ νὰ μεταδώσῃ σtoὺς ἄλλους. Μὰ νὰ δῆτε, πού τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲ θὰ γίνῃ! Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ σκεφτοῦν καλύτερα, καὶ στὸ τέλος θὰ πεισθοῦν. Ἄν ὅμως δὲν πεισθοῦν, θὰ εἴμαστε πολὺ πρόθυμοι ν' ἀκούσουμε τὰ ἐπιχειρήματά τους καὶ νὰ τ' ἀνασκευάσουμε. Ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴν ἐπαναληφθῇ τὸ ἐπιχείρημα τὸ κοιντό, πὼς θὰ λιγοστεύῃ ἡ ἐκτίμησι τῶν ξένων ἐλλήνων ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδας.

Θὰ μὴ πῆτε, ποιὸ ἀπ' ὅλα τὰ μεταρρυθμιστικά σχέδια θὰ ἐφαρμόσουμε. Τὸ χειρότερο νὰ πάρετε, θὰ εἶναι τὸ καλύτερο, μπροστά στὰ σημερινὰ γὰλι. Πάρτε τὸ σύστημα τοῦ κ. Ἐλισαίου Γιαννίδη. Εἶναι τὸ πῶς μελετημένον καὶ τὸ πῶς εὐκολοεφάρμοστο μὲ τοὺς 8 λακωνικώτατους κανόνες του ! Καὶ καλέσετε τοὺς συνεργάτες τῆς «Ν. Ἑστίας» νὰ τὸ ἐφαρμόσουν. Σεῖς ὁ ἴδιος, μὲ ὅ,τι γράφετε στὴ «Ν. Ἑστία» τουλάχιστο, θὰ μπορούσατε νὰ δώσετε τὸ ὑπόδειγμα ὁλοῦς μας. Ἐστὶ θὰ βλέπαμε σὲ ελάχιστο χρονικὸ διάστημα, τὸ κυριώτερο φιλολογικὸ ὄργανο τοῦ τόπου νὰ τυπώνεται μ' ἐνιαῖο, μεταρρυθμισμένο τὸνικὸ σύστημα. Καὶ ἂν τὸ κατόρθωμα αὐτὸ περιορίζονταν ὡς ἐδῶ, δὲ θάταν σπουδαῖο. Ἄλλ' ποῖος μπορεῖ νὰ τὸ ἰσχυριστῆ αὐτό; Ἡ «Ν. Ἑστία» ἀσχεῖ σήμερα ἀνυπολόγιστη ἐπίδραση ἐπάνω στὸ κοινὸ τῶν μορφωμένων, μὲ τὸ κῆρος ποὺ τῆς δίνει ἡ προσωπικότητά τοῦ διευθυντῆ τῆς καὶ τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν τῆς. Ἐπομένως δὲν εἶναι καθόλου τολμηρὸ νὰ ἰσχυριστῶ ὅτι ἡ μεταρρύθμιση θὰ εἰσχωρήσῃ καὶ στὴν ἰδιωτικὴ ἀκόμα ἀλληλογραφία τῶν ἀναγνωστῶν τῆς. Εἶναι δὲ πολὺ πιθανόν ὅτι σύντομα καὶ ἄλλα περιοδικὰ δὲν θὰ ἐδίσταζαν ν' ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τῆς.

Δὲ μὴ διαφεύγει καθόλου ὅτι ὅλ' αὐτὰ ποὺ γράφω, τὰ ξέρετε καλύτερα ἀπὸ μένα. Τὴν ἐπιστολή μου αὐτὴ πρέπει νὰ τὴν θεωρήσετε ὡς ἓνα ὑπόμνημα ἀπλῶς. Ἐγὼ τὸ ζήτημα αὐτὸ τὸ πονῶ, κ' αἰσθανόμουν τὴν ἀνάγκη νὰ σὰς ἀπευθύνω αὐτὰ τὰ λόγια. Τί θὰ κάνετε δὲν ξέρω. Ἐκεῖνο ποὺ ξέρω καλὰ εἶναι ὅτι, ἂν καμμιά φορὰ μιλῆσῃ ἡ Ἱστορία γιὰ τὴ «Νέα Ἑστία», οἱ ἑκατοντάδες τῶν ἔργων ποὺ θὰ ἔχη ἀποθησαυρίσει στὶς σελίδες τῆς δὲ θὰ μωρέσουν νὰ ἐξουδετερώσουν τὴ μομφή ὅτι, στὴν ἐποχὴ ποὺ εἶχε δύναμη στὰ χέρια τῆς, ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸ ζωτικώτερο πρόβλημα τῆς γλώσσας μας καὶ συνετέλεσε ὅσο μπόρεσε γιὰ τὴ διαιώνιση μιᾶς ὀλέθριας γιὰ τὸ ἔθνος πλάνης.

Μὲ ἐξαιρετικὴ τιμὴ

Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

Ἡ «Νέα Ἑστία» θὰ ἦταν εὐτυχής, ἂν μπόρουσε νὰ εἰσαγάγῃ πρώτη τὴ λογικώτατη καινοτομία ποὺ προτείνει ὁ πολυσέβαστος κ. Χατζιδάκης καὶ τόσο ἄλλοι σοφοί. Δυστυχῶς, γιὰ τὴν ὥρα, προσκόπτει σὲ τεχνικὰς δυσκολίας. Ἐνα βιβλίο, σὲ μικρὸ σχῆμα, ποὺ θὰ τυπώνεται σιγά-σιγά καὶ δὲν θὰ ἐπρόκειτο νὰ ἐκδοθῆ σ' ὀρισμένη ἡμέρα, θὰ μπόρουσε νὰ γίνῃ. Ἀλλὰ τὸ περιοδικό, βιαστικὸ πάντα γιὰ νὰ παοφταίγῃ τὴν ἡμέρα του, εἶναι ἄλλο πρᾶγμα. Μόνον ἓνα περιοδικὸ ποὺ θάχε δικό του τυπογραφεῖο, καταρτισμένο ἐπίτηδες, θὰ μπόρουσε νὰ τυπώνεται ἔτσι ἀπρόσκοπτα. Στὸ κοινὸ τυπογραφεῖο, θάχρηστεύονταν ἓνα πλήθος στοιχεῖα τῆς κάσας καὶ μὲ τὰ ὑπόλοιπα, ποὺ θάταν σχετικῶς λίγα, ἡ στοιχειοθεσία δὲν θάταν δυνατὸ νὰ προχωρήσῃ. Ἀναβάλλομε λοιπὸν τὴν ἐφαρμογὴ ὡς πού νὰ ἰδρῶσουμε ἓνα δικό μας τυπογραφεῖο, ἢ τουλάχιστο ἓνα τμήμα δικό μας στὸ τυπογραφεῖο ὅπου τυπώνομαστέ. — Σ. τ. Δ.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ράδος ὡς ἱστορικὸς

Ἡ νεολληνικὴ Ἐπιστῆμη ἔχασεν ἓνα ἀπὸ τοὺς εἰλικρινεστέρους καὶ εὐσυνειδητοτέρους ἐργάτας τῆς, τὸν Κωνσταντῖνον Ράδον. Σπανίως ζωὴ ἐπιστήμονος διετέθη τόσο ἀποτελεσματικῶς καὶ ἐντεταμένως, ὅσον ἡ τοῦ Ράδου. Ἄν ἠθέλαμεν νὰ καταγράψωμεν τοὺς τίτλους τῶν ἔργων, τοῦ θὰ ἐχρειάζετο μὴ τουλάχιστον σελὶς τοῦ περιοδικοῦ μας. Καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι τὸ ποσὸν δὲν ἐξημίωνε τὸ ποιόν. Διότι ὅλαι αἱ ἱστορικαὶ μελέται του εἶναι πρωτότυποι καὶ σοφαί, ἀποτελοῦσαι σπουδαιότατην συμβολὴν εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἱστορίαν.

Ἦτο ἀπὸ τοὺς ὀλίγους νεοελλήνας ποὺ ἔχουν τὴν μανίαν τῆς ἱστορικῆς ἐρεῖνης καὶ τῆς συνεχοῦς τελειοποιήσεως. Χαρακτηριστικὸν τῆς δίψης τῆς μαθήσεως, ἡ ὁποία κατεῖχε τὸν Ράδον, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι, πεντηκοντούτης ἤδη μετέβη τὸ 1912 εἰς τὸ Παρίσι καί, ἐπὶ διατίαν ἀσχοληθεὶς εἰς ἱστορικὰς μελέτας, ἔγραψε πολὺτιμον ἔργον περὶ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμίνας γαλλιστί, διὰ τῆς μελέτης του δὲ ταύτης ἐγινε διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων. Κατόπιν ἐδίδασκεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν νεωτέραν ἱστορίαν.

Ἄλλ' ἐκεῖ ποὺ εἶχε καταγίνει περισσότερον ἢ-το ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ. Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν διδάξας τὴν ἱστορίαν εἰς τὴν Ναυτικὴν Σχολὴν τῶν Δοκίμων, ἠγάπησε τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν μεγαλουργημάτων καὶ τραγωδιῶν, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν ἐν αὐτῇ. Ἐχὼν ὕψος γλαφυρὸν καὶ ἀφηγηματικὴν ζωντανήν, ὁ Ράδος ὑπῆρξεν ὁ μοναδικὸς διηγηματογράφος τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης. Τὰ ναυτικά του διηγήματα, περιστρεφόμενα γύρω ἀπὸ τὰ διάφορα κατορθώματα τῶν ἡρώων μας, εἶτε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, εἶτε κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐθνεγεροσίας, θ' ἀπομείνουν μοναδικὰ εἰς τὸ εἶδος των. Διότι χωρὶς ν' ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, εἶναι γραμμένα μὲ τέχνην διηγηματογράφου μοναδικήν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ζωντανεύουν τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα.

Ὀλίγον προτοῦ ἀποθῆνῃ, συνέλεξεν εἰς δύο τόμους τὰ ναυτικά του διηγήματα, εἰς τὰ ὁποῖα, ἐν εἶδει ἐπιλόγου, παρέθεσε καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ διηγήματος.

Ἀλλὰ πλὴν τῆς φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς δράσεώς του, εἰς τὸ ἐνεργητικόν του ἔχει ὁ Κ. Ράδος καὶ τὴν Ἱστορικὴν καὶ Ἐθνολογικὴν Ἑταιρείαν. Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἀφιερῶθη ὁλοψύχως εἰς τὸν πλουτισμὸν καὶ τὴν τελείαν ὀργάνωσιν τοῦ Μουσείου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς, Ἑταιρείας, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ σήμερον ἓνα πολὺτιμον καὶ ἀνεκτίμητον θησαυρὸν διὰ τὴν Ἑλλάδα. Χωρὶς καμμίαν κρατικὴν βοήθειαν, χάρις εἰς ὀλίγους πατριώτας συνεργάτας του, ὁ Ράδος κατόρθωσε νὰ παρουσιάσῃ μίαν συλλογὴν κειμηλίων τοῦ Εἰκοσθένου, ἡ ὁποῖα, χωρὶς αὐτὸν καὶ τοὺς συνεργάτας του, θὰ ἦτο χαμένη. Εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ὁ Ράδος εἶχεν ἀληθινὸν ἔρωτα. Εἶχεν ἀφιερῶθῃ μὲ τὴν μανίαν ἐραστοῦ. Ἡ ζωὴ του ὅλη